

ความเป็นมาของการศึกษาไทย

การศึกษาคือ การพัฒนาความสามารถ ทักษะ ทักษะ และค่านิยมหรือคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นและไม่เป็นระเบียบแบบแผน และทั้งในและนอกระบบโรงเรียน แต่การเข้าเรียนในระบบโรงเรียนย่อมจะมีประสิทธิภาพมากกว่า เพราะโรงเรียนคัดเลือกสิ่งแวดล้อมให้ได้ดีกว่า รวดเร็วกว่าและตรงวัตถุประสงค์ทั้งของตนเองและของสังคม ¹

โรงเรียนคือ แหล่งที่สร้างเครื่องมือให้เด็กเพื่อให้รู้จักตนเอง คนอื่นและสังคม จนสามารถปรับตัวให้อยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างสุขตามสมควร ²

การประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ จุดมุ่งหมายใหญ่ของการประถมศึกษาของไทยนั้นก็เพื่อปรับปรุงคุณภาพบุคคล ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาความรู้พื้นฐาน เป็นผู้ที่มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ และมีความนึกคิดเป็นประชาธิปไตย นอกเหนือจากนั้นยังเป็นผลในการช่วยพัฒนาประเทศอีกหลายด้าน ³

---

¹ วิญญู สาทร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2519), หน้า 5.

² นิเชต สุนทรพิทักษ์, "โอกาสในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก," วารสารศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษา 3 (ตุลาคม - ธันวาคม 2522) : 3.

³ ประทีป สยามชัย, "ประถมศึกษากับการพัฒนาประเทศ," ประถมศึกษา 21 (กุมภาพันธ์ 2513) : 363.

ประเทศไทยจัดการศึกษามาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้อาศัยวัด วังและบ้านเป็นสถานศึกษาโดยตลอด การเปลี่ยนแปลงสู่ระบบการศึกษาสมัยใหม่ได้เริ่มขึ้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นส่วนใหญ่ เหตุการณ์ที่สำคัญคือ ใน พ.ศ. 2414 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนแห่งแรกขึ้น ในพระบรมมหาราชวังและโรงเรียนสำหรับทวยราษฎร์แห่งแรกที่วัดมหรณพาราม เมื่อ พ.ศ. 2427 หลังจากนั้น โรงเรียนก็ได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และได้ขยายไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อมีโรงเรียนจำนวนมากขึ้น ในพ.ศ. 2430 จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมศึกษาธิการ เพื่อรับผิดชอบในการศึกษาของประเทศ ซึ่งอีก 5 ปีต่อมา กรมดังกล่าวก็ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน)

ใน พ.ศ. 2441 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้โครงการศึกษา (ต่อมาเรียนแผนการศึกษาแห่งชาติ) ฉบับแรก และได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศไทยจนกระทั่งปัจจุบัน โครงการศึกษานับนี้ได้จำแนกการศึกษาสามัญออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ มูลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ในระดับประถมศึกษาได้แบ่งโรงเรียนออกเป็น 3 ประเภท คือ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ที่ได้รับเงินอุดหนุนและโรงเรียนราษฎร์ที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุน

สำหรับการบริหารการประถมศึกษาในประเทศไทย นับตั้งแต่การจัดตั้งกรมศึกษาธิการเป็นต้นมา ได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และระบบการปกครองของประเทศอยู่หลายครั้ง แบ่งออกได้เป็น 5 ระยะ¹

ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2430 - 2454)

การจัดการศึกษาในยุคนี้ เป็นระยะแรกเริ่ม โรงเรียน ครู และนักเรียนมี

¹ คณะกรรมการพิจารณาปัญหาการศึกษาประชาบาล, ระบบบริหารการศึกษาประชาบาล เสนอต่อคณะรัฐมนตรี (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522), หน้า 21 -

มีจำนวนน้อย การศึกษาทุกระดับอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงธรรมการ แต่คณะสงฆ์ เป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการสอน ทั้งในส่วนกลางและในหัวเมือง

ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2454 - 2475)

เนื่องจากการขยายการศึกษาในระยะแรกไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็ว กระทรวงธรรมการจึงได้ขอให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงนครบาลเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการศึกษาในยุคนี้มีการแบ่งโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของเงินที่ใช้คือ โรงเรียนรัฐบาลซึ่งใช้งบประมาณของรัฐ โรงเรียนประชาบาล ได้แก่ โรงเรียนที่ดำเนินการโดยเงินภาษีอากรของท้องถิ่นหรือประชาชน และโรงเรียนบุคคล ได้แก่ โรงเรียนที่เป็นของเอกชน ใน พ.ศ. 2464 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2475 - 2491)

จากการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ใน พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม เช่น ยุบกระทรวงนครบาล หน่วยงานจัดการศึกษาจึงเหลือเพียง 2 กระทรวงคือ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย โดยกระทรวงมหาดไทยช่วยเหลือในการจัดการศึกษา ใน พ.ศ. 2478 รัฐบาลได้ออกร่างโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเทศบาล บางโรงไปให้เทศบาลจัด

ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2491 - 2509)

ความพยายามในการยกฐานะของครูประชาบาลเป็นข้าราชการพลเรือนได้ประสบความสำเร็จ เมื่อ พ.ศ. 2491) และใน พ.ศ. 2494 กองการประถมศึกษาได้ยกฐานะขึ้นเป็น กรมสามัญศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับปริมาณงาน โดยมีหน้าที่ในการจัดประถมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาพิเศษ ในตอนปลายของระยะที่ 4 คือ พ.ศ. 2504 การจัดการประถมศึกษาในเขตเทศบาลบางส่วนได้ออนไปอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล-

อีกครั้งหนึ่ง

ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2509 - 2523)

ใน พ.ศ. 2509 รัฐบาลมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา กระจายไปให้หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นดำเนินการเอง จึงได้โอนโรงเรียนประถมศึกษา ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นรูปหนึ่ง เช่นเดียวกับที่โรงเรียนประถมศึกษาในเขตเทศบาล ไปสังกัดเทศบาลใน พ.ศ. 2504 แต่การโอนครั้งนี้ไม่ได้โอนโรงเรียนไปทั้งหมด ยังคงมีโรงเรียนจำนวนหนึ่ง สังกัดกรมสามัญศึกษาอยู่ เพื่อจัดเป็นโรงเรียนตัวอย่าง¹

สำนักงานบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครนั้น ในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการจัดรูปการปกครองจังหวัดพระนครธนบุรีใหม่ ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 24 และฉบับที่ 25 โดยการรวมจังหวัดพระนครและธนบุรีเข้าด้วยกัน เรียกว่า "นครหลวงกรุงเทพธนบุรี" รวมเทศบาลนครกรุงเทพกับเทศบาลนครธนบุรี ในฐานะราชการส่วนท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เรียกว่า "เทศบาลนครหลวงกรุงเทพธนบุรี" และรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรีเข้าด้วยกัน เรียกว่า "องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี"

ต่อมา ปี พ.ศ. 2514 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรูปนครหลวงกรุงเทพธนบุรีเป็น "กรุงเทพมหานคร" โดยการรวมหน่วยการปกครอง 4 หน่วย คือ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี เทศบาลนครหลวงกรุงเทพธนบุรี องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรีและสุขาภิบาลต่าง ๆ ในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เข้าเป็นหน่วยปกครองเดียวกัน

---

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, การศึกษาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522), หน้า 27.

และได้ดำเนินการโอนโรงเรียนจากเทศบาลนครหลวงกรุงเทพธนบุรีและองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี รวม 380 โรงเรียน ไปสังกัด "กรุงเทพมหานคร"

นอกจากโรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีโรงเรียนอีกประเภทหนึ่งคือ โรงเรียนชุมชน ซึ่งจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงและส่งเสริมโรงเรียนประชาบาลให้เป็นแหล่งให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย เพื่อให้ประชาชนตระหนักว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งชุมชนมีส่วนรับผิดชอบในการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเพื่อปลูกฝังและส่งเสริมประชาธิปไตยขั้นมูลฐานให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นด้วย¹

ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2523 - จนถึงปัจจุบัน)

ในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2523 ที่ประชุมรัฐสภาได้มีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ และที่ประชุมได้พิจารณา 3 วาระรวด แล้วมีมติผ่านร่างพระราชบัญญัติ² ซึ่งทำให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรมในกระทรวงศึกษาธิการ และมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษา แล้วโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ³

ณั้ันยังเหลือโรงเรียนเทศบาลและโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งยังไม่มียกหมายโอนเข้าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งต่อไปคงจะเข้าไปรวมอยู่ด้วยกันหมด

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28 - 29.

² "ข่าวในประเทศ," สยามจดหมายเหตุ 5, ฉบับที่ 39 (19 - 23 กันยายน 2523) : 1077.

³ "ข่าวในประเทศ," สยามจดหมายเหตุ 5, ฉบับที่ 27 (27 มิถุนายน - 3 กรกฎาคม 2523) : 742 - 743.

มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญของการประถมศึกษาเป็นอันมาก จึงได้พยายามอย่างยิ่งที่จะหาทางยกระดับการประถมศึกษาให้สูงขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เพื่อต้องการให้เข้าสู่มาตรฐานที่ได้กำหนดขึ้นไว้ อาทิ เช่น การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2507 ได้มีการสมมนาผู้บริหารระดับเขตการศึกษาจังหวัด อำเภอ และโรงเรียนขึ้น เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน และนำมาสร้างเป็นเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2510 เนื่องจากประสบปัญหาหลายประการจึงมีการประชุมปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานเสียใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2517 โดยตั้งจุดประสงค์ไว้กว้างๆ 3 ประการ¹

1. เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาทุกระดับทุกสังกัด ได้มีแนวปฏิบัติเป็นกลาง ๆ ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อันจะทำให้เกิดความเสมอภาคในการจัดการศึกษา และอำนวยความสะดวกในท้องถิ่นและประเทศชาติ โดยเท่าเทียมกัน
2. เกณฑ์มาตรฐานนี้ จะเป็นหลักปฏิบัติ และหลักประกันให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามตามสาระสำคัญของหลักสูตร ช่วยเหลือพัฒนาสังคมตามสมควร
3. โดยที่การประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญ เกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งขึ้นอย่างเหมาะสมกับสภาวะสังคม เศรษฐกิจในทุกกาลสมัย จะเป็นสิ่งที่ให้โรงเรียนได้ยกระดับคุณภาพและพัฒนาไปโดยไม่มีขอบเขตจำกัด

---

¹ อิศักดิ์ เจริญพิทักษ์, "มาตรฐานการประถมศึกษา", จุดสารกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2519), หน้า 14 - 17.

เนื่องจากได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2520 ก็ได้มีการเคลื่อนไหวค่านอื่น ๆ หลายประการ อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิชาการ ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา จึงควรจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาแก้ไขปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ฉบับที่ 2 เมื่อวันที่ 4 - 8 กันยายน พ.ศ. 2521 เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากคณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ มาพิจารณาจัดเป็นเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 ได้จัดเป็น 4 หมวดใหญ่ ๆ คือ หมวดอาคารสถานที่และอุปกรณ์ หมวดการบริหารโรงเรียน หมวดการเรียนการสอน และหมวดความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน รวมทั้งสิ้น 191 ข้อกระทง¹

สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้สนับสนุนนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยร่วมกับมูลนิธิช่วยการศึกษาประชาชน จัดให้มีการประกวดโรงเรียนดีเด่นขึ้นทุกปี โดยให้จังหวัดทุกจังหวัดส่งชื่อโรงเรียนประชาชนดีเด่นที่ชนะเลิศระดับจังหวัด ๆ ละ 1 โรงเรียน ซึ่งต้องเป็นโรงเรียนที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ (ซึ่งทางกองการศึกษาส่วนท้องถิ่นได้กำหนดขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนประชาชน) เข้ารับรางวัลในวันที่ 1 ตุลาคม อันเป็นวันศึกษาประชาชนของทุกปี โดยแบ่งรางวัลออกเป็นประเภทดังนี้²

1. เงินรางวัลสำหรับโรงเรียนประชาชนที่ชนะเลิศระดับจังหวัด ๆ ละ 1 โรงเรียนรางวัลละ 2,000 บาท (สองพันบาทถ้วน)

¹กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามเจริญพานิช, 2522), หน้าค่านำ.

²สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย, "หลักเกณฑ์การให้รางวัลโรงเรียนประชาชนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงเรียนเทศบาล และโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ของมูลนิธิช่วยการศึกษาประชาชน พ.ศ. 2522," (กรุงเทพมหานคร : กองการศึกษาส่วนท้องถิ่น, 2522).

2. เงินรางวัลโรงเรียนเทศบาลที่ชนะเลิศระดับประเทศ 1 โรง เป็นเงิน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน)
3. เงินรางวัลสังกัดกรุงเทพมหานคร 1 โรง เป็นเงิน 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน)

ในปี พ.ศ. 2522 นี้ เป็นปีแรกที่จัดให้มีการประกวดโรงเรียนประชาบาลดีเด่นระดับประเทศขึ้นมี 1 รางวัล 1 โรงเรียน เป็นเงิน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ซึ่งผลการประกวดโรงเรียนประชาบาลดีเด่นระดับประเทศประจำปีการศึกษา 2522 ได้แก่ โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการคัดเลือกโรงเรียนประชาบาลดีเด่นระดับจังหวัด ทั้ง 71 จังหวัด ประจำปีการศึกษา 2522 นี้ เป็นโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่เป็นโรงเรียนชุมชนทั้งสิ้น 14 โรง และเป็นโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่ไม่เป็นโรงเรียนชุมชนทั้งสิ้น 57 โรง¹

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการตื่นตัวในการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้ได้มาตรฐาน เพื่อผลิตเยาวชนไทยที่มีคุณภาพมากขึ้น ผู้วิจัยมีความสนใจในด้านนี้และเห็นว่าโรงเรียนประชบาลนั้น มีอยู่จำนวนมากและเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ต่างกับเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการมาก ผู้วิจัยต้องการหาแนวทางในการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประชาบาล และต้องการหาข้อแตกต่างระหว่างโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่เป็นโรงเรียนชุมชน กับโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่ไม่เป็นโรงเรียนชุมชนในหมวดต่าง ๆ 4 หมวดคือ อาคารสถานที่และอุปกรณ์การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอน และความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องนี้

---

¹ สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย, "รายชื่อโรงเรียนดีเด่นประจำปี 2522," (กรุงเทพมหานคร : กองการศึกษาส่วนท้องถิ่น, 2522).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพโรงเรียนประชาบาลดีเด่นในจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย ในหมวดต่าง ๆ 4 หมวดคือ อาคารสถานที่และอุปกรณ์ การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอนและความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน
2. เพื่อเปรียบเทียบโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่เป็นโรงเรียนชุมชนกับโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่ไม่เป็นโรงเรียนชุมชน ในหมวดต่าง ๆ ทั้ง 4 หมวด

สมมติฐานของการวิจัย

1. สภาพโรงเรียนประชาบาลดีเด่นในจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย อยู่ในระดับดีมากที่สุดทั้ง 4 หมวด ตามเกณฑ์ประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. โรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่เป็นโรงเรียนชุมชนกับโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่ไม่เป็นโรงเรียนชุมชน ไม่แตกต่างกันในหมวดต่าง ๆ ทั้ง 4 หมวด

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะโรงเรียนประชาบาลที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่นประจำปีการศึกษา 2522 ในจังหวัดภาคกลาง¹ จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 21 โรงเรียน (ยกเว้นจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด) นำมาเป็นตัวอย่างประชากรจำนวนทั้งสิ้น 11 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนประชาบาลดีเด่นทั้ง-

---

¹ ทวี ทองสว่าง, ประยุทธ์ เกิดนวล และทัศนีย์ ทองสว่าง, ภูมิศาสตร์ประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์, 2520), หน้า 84 - 85.

หมด 21 โรง คิดเป็นร้อยละ 52.38 ซึ่งใน 21 โรงนี้มีโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่เป็นโรงเรียนชุมชนอยู่ 3 โรง จึงศึกษาทั้ง 3 โรง ส่วนที่เหลืออีก 18 โรง ซึ่งไม่ได้เป็นโรงเรียนชุมชน แต่เป็นโรงเรียนประชาบาลดีเด่น ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling) อีก 8 โรง

2. การวิจัยครั้งนี้ ประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลดีเด่นทั้ง 4 หมวดคือ อาคารสถานที่และอุปกรณ์ การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอน และความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

3. การวิจัยนี้ ศึกษาในขณะที่โรงเรียนประชาบาลยังสังกัดอยู่กับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการประเมินเพียงโรงเรียนละไม่เกิน 2 วัน ซึ่งน้อยเกินไปสำหรับจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ เนื่องจากเวลาจำกัดในการเขียนวิทยานิพนธ์ ถ้าจะให้สมบูรณ์ควรใช้เวลาประเมินโรงเรียนละ 1 สัปดาห์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารทั้งไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะการศึกษาสภาพโรงเรียนประชาบาลดีเด่นทั้ง 4 หมวด ซึ่งได้คัดแปลงจาก "เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522"¹ ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

¹ กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามเจริญพานิช, 2522).

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลที่เด่นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบเพิ่มความเกี่ยวกับรายละเอียดทั่วไปของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

โดยจัดอันดับคุณภาพไว้ 5 อันดับคือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด และไม่มีเลย ตามหมวดต่าง ๆ ทั้ง 4 หมวด

3. สร้างคู่มือการใช้แบบประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลที่เด่น ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจาก "คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา" ¹ ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นแนวทางสำหรับพิจารณาให้อันดับคุณภาพในแต่ละขอกะทงของแบบประเมินคู่มือการใช้แบบประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลที่เด่นประกอบด้วย เนื้อความของขอกะทง วิธีการประเมิน ข้อพิจารณา และการให้อันดับคุณภาพ

4. ทดสอบแบบประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลที่เด่น และคู่มือการใช้แบบประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลที่เด่น โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับโรงเรียนประชาบาลที่เด่น 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดศรีประวัติ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และโรงเรียนวัดอัยยการาม อำเภอบางบัวทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากร แล้วพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นแบบประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลที่เด่นและคู่มือการใช้แบบประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลที่เด่นฉบับสมบูรณ์

5. นำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งประกอบด้วย

¹กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามเจริญพานิช, 2522).

²กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วิกตอรีการพิมพ์, 2522).

โรงเรียนประชาบาลที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนประชาบาลดีเด่นประจำปีการศึกษา 2522 จังหวัดละ 1 โรงเรียน ในจังหวัดภาคกลาง จำนวนทั้งสิ้น 11 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนประชาบาลดีเด่นทั้งหมด 21 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 52.38 ซึ่งใน 21 โรงเรียนนี้มีโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่เป็นโรงเรียนชุมชนอยู่ 3 โรงเรียน จึงศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ส่วนที่เหลืออีก 18 โรงเรียน ซึ่งไม่ได้เป็นโรงเรียนชุมชน แต่เป็นโรงเรียนประชาบาลดีเด่น ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling) อีก 8 โรงเรียน

6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายขอกระทรวงทุกหมวด และเปรียบเทียบโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่เป็นโรงเรียนชุมชนกับโรงเรียนประชาบาลดีเด่นที่ไม่เป็นโรงเรียนชุมชน ในหมวดต่าง ๆ ทั้ง 4 หมวด โดยการทดสอบค่าที (t-test)

7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอแนะแนวทางเพื่อปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประชาบาล

คำจำกัดความ

สภาพ หมายถึง วิธีดำเนินการ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนสถาน-การณต่าง ๆ ที่เป็นอยู่จริง

เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึง มาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณลักษณะบางอย่างที่ต้องการ

โรงเรียนประชาบาลดีเด่น หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในปัจจุบัน) ที่ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็นโรงเรียนดีเด่นของแต่ละจังหวัด จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม

ทั้งสิ้น 71 โรงเรียน ในพื้นที่ศึกษาเพียง 11 โรงเรียน ยกเว้นโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนชุมชน หมายถึง โรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ให้เป็นโรงเรียนชุมชน

มากที่สุด หมายถึง การกระทำ วิธีการ หรือสภาพนั้นอยู่ในเกณฑ์สูงสุด เป็นที่น่าพอใจมากที่สุด

มาก หมายถึง การกระทำ วิธีการ หรือสภาพนั้นอยู่ในเกณฑ์มากเป็น
ที่น่าพอใจมาก

น้อย หมายถึง การกระทำ วิธีการ หรือสภาพนั้นอยู่ในเกณฑ์น้อย เป็นที่
น่าพอใจน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง การกระทำ วิธีการ หรือสภาพนั้นอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด
เป็นที่น่าพอใจน้อยที่สุด

ไม่มีเลย หมายถึง ไม่มีการกระทำ ไม่มีวิธีการ หรือไม่มีสภาพที่พึงประสงค์เลย

อาคารสถานที่และอุปกรณ์ หมายถึง บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน และห้องอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยการสอนของครู ส่งเสริมการเรียน และการฝึกอบรมของเด็ก ¹

การบริหารโรงเรียน หมายถึง การนำ การควบคุม และการจัดในเรื่องต่าง ๆ ทั้งหมดของโรงเรียนรวมทั้งบริหารธุรการ โดยมุ่งไปสู่เรื่องของโรงเรียนที่จะนำมาซึ่งจุดหมายปลายทางของการศึกษา ²

การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ปฏิบัติภายในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยครูและนักเรียน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย คือการเรียนรู้ของนักเรียน

ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียน และชุมชนได้ร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อยกระดับของชุมชนให้กันคืออยู่ดี

ภาคกลาง หมายถึง จังหวัดต่าง ๆ 21 จังหวัดในภาคกลางของประเทศไทย คือ สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ลพบุรี สุพรรณบุรี สระบุรี สมุทรสาคร ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง อยุธยา นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี นครนายก สมุทรสงคราม สมุทรปราการ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็น แนวคิดสำหรับผู้บริหารในการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดให้ได้มาตรฐานมากขึ้น

¹สุกร ประเสริฐศิลป์, "ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 18.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

2. เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการตัดสินใจเรียนดีเกินประจำปีในครั้งต่อไป
3. เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการวิจัยในลักษณะนี้กับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดอื่น

005495